

Relacions entre disponibilitat dels pares i ajust emocional dels fills

Pérez Escoda, N. Alegre A. Ribot Horas, A.
Universidad de Barcelona
East Stroudsburg University
nperezescoda@ub.edu

RESUM

Presentem en aquesta comunicació un estudi en el que voldríem analitzar si es factible pensar que hi ha un model de relacions entre la disponibilitat dels pares i l'ajust extern i intern dels seus fills adolescents. Així mateix s'analitza les variables seguretat emocional dels fills, el seu sentit d'autonomia emocional i la seva intel·ligència emocional per tal de valorar si exerceixen un paper mediador entre la disponibilitat dels pares i l'ajust intern o extern dels adolescents. Partim d'una mostra de 120 alumnes de 6è de primària i els seus pares i mares i tutors, als quals hem aplicat diferents qüestionaris els resultats dels quals s'han analitzat amb un estudi de regressió.

Els resultats ens per meten afirmar que hi ha relació entre la disponibilitat paterna i l'ajust dels fills, no obstant no hem pogut confirmar que les variables esmentades tinguin una funció medidora entre la disponibilitat i l'ajust esmentats

Objectiu:

El nostre interès ha consistit en posar a prova dues hipòtesis: la primera d'elles pressuposa que la disponibilitat dels pares influeix en l'ajust intern dels adolescents, i que intel·ligència emocional percebuda i la seguretat emocional dels adolescents té un pes important en aquesta relació, i la segona hipòtesi planteja que la disponibilitat dels pares influeix en l'ajust extern dels adolescents, i que la intel·ligència emocional percebuda i la seguretat emocional dels adolescents condicionen també aquesta relació.

Els resultats ens aporten llum sobre les variables amb més incidència en l'ajust dels adolescents i conseqüentment permeten orientar les intervencions educatives.

Exposició del treball

L'adolescència és un període molt important en el procés de desenvolupament. En aquesta etapa en la que els canvis, reptes i oportunitats són tant importants, trobem alguns joves que experimenten dificultats d'ajust extern o intern. Algunes de les evidències d'aquesta falta d'ajust es manifesten en forma d'una tendència a la depressió o l'aïllament o bé en comportaments agressius o conductes delinqüents. La literatura científica avala que existeix relació entre la disponibilitat dels pares i l'ajust dels adolescents. S'ha demostrat una correspondència entre els problemes d'ajust intern i extern i les conductes educatives dels pares, especialment la manca de disponibilitat dels progenitors, incloent-hi la manca d'afecte, tracte distant, l'hostilitat i el rebuig, (Conger, Ge, Elder, Lorenz, i Simons, 1994; Camp i Rohner, 1992; Crockenberg i Leerkes, 2003; Rubin, Dwyer, Booth-LaForce, Kim, Burgess i Rose-Krasnor, 2004; Jackson, Pratt, Hunsberger, i Panc, 2005; Anderson, 2005; Parmar i Rohner, 2005).

En el nostre treball posem en relació diverses variables -ajust extern i intern, intel·ligència emocional, disponibilitat i seguretat emocional- que requereixen un breu aclariment conceptual.

L'habilitat dels individus de respondre positivament a les demandes socials dóna lloc a l'ajust intern i extern. D'acord amb Achenbach, (1991) el desajust intern inclou conductes ansioses, inhibides i tendència a la depressió, mentre que el desajust extern es manifesta amb conductes agressives i antisocials.

La manca d'intel·ligència emocional priva les persones de recursos suficients per afrontar els reptes personals i socials que se'ls presenten. Aquesta dificultat pot derivar en problemes d'ajust intern i/o extern.

Per disponibilitat dels pares entenem la capacitat que tenen aquests de donar afecte i suport als seus fills, i d'estar emocionalment disponibles quan aquests els necessiten. La manca de disponibilitat dels pares influeix en la capacitat d'atendre, entendre, i regular les pròpies emocions i les emocions d'altres.

Així mateix, els preadolescents que sovint experimenten les emocions negatives dels seus pares poden tenir major dificultat en processar informació emocional (Benett, Bendersky, i Lewis, 2005). Sense l'afecte, el suport i la disponibilitat dels pares, els adolescents experimenten confusió en el reconeixement de les seves emocions.

La seguretat emocional, que deriva de la teoria de l'aferrament, pressuposa que quan el nen/a i el seu pare o mare desenvolupen un vincle afectiu fort, el nen/a desenvolupa un sentiment de seguretat que li permet desenvolupar d'una forma més positiva (Bolwby, 1980). És el sentiment que la persona té quan sap que pot afrontar els reptes que se li presenten. Els nens manifesten inseguretat emocional de dues maneres diferents: experimentant por, estrès, perplexitat, tristesa, enuig, culpa i, temporalment, no regulen les seves emocions, el que es reflecteix quan els costa calmar, perden els nervis, eviten el conflicte o el augmenten, o d'altra banda, desenvolupen idees o esquemes mentals conscients o inconscients (negatius o positius) sobre les causes del conflicte, les seves possibles conseqüències i la seva relació amb les persones en conflicte. (Cummings i Davies, 1995).

Per a aquest estudi es van aplicar diferents instruments als alumnes de sisè curs d'educació primària, als seus pares, les seves mares i als seus tutors. Veure taula 1 on es recullen els diferents instruments utilitzats.

Es va correlacionar les diverses escales i es va efectuar l'anàlisi de les regressions entre elles. L'anàlisi de regressions va ser utilitzat per a provar el model de relacions proposat en les hipòtesis abans esmentades.

Els participants provenen de quatre centres d'educació primària, tres de Terrassa (Barcelona) i un de Figueres (Girona). Un total de 120 alumnes de 6è de primària (49,2% homes), 112 mares, 108 pares i 4 professors tutors. Els participants són principalment de nacionalitat espanyola, (84.9%), i la resta d'altres nacionalitats. El nivell socioeconòmic de les famílies es distribueix de la següent manera: 10.2% classe alta, 81.4% classe mitjana, 8.5% classe baixa.

Taula I.- Resum dels instruments aplicats.

Nom de l'instrument	Variables estudiades	Destinatari s
"Trait Meta-Mood Scale for Children" (TMMS-C, Rockhill & Greener, 1999)	Intel·ligència emocional percebuda atenent a les dimensions: atenció als sentiments, claredat en els sentiments, i regulació o reparació emocional.	alumnes
"Security in the Parent-Child Subsystem" (SPCS; Alegre & Benson, 2009)	Seguretat emocional en dues subescales: 1) mesura les reaccions emocionals i conductuals d'inseguretat. 2) mesura els esquemes mentals	alumnes
"Qüestionari d'Acceptació-Rebuig Parental" (Parq; Rohner, 1990)	Disponibilitat parental amb l'escala de calidesa i afecte per mesurar la	Alumnes Pare i mare
"Adolescent Autonomy Scale" (Noom, 1999).	L'autonomia emocional en tres subescales: autonomia actitudinal, autonomia emocional i autonomia funcional	alumnes
Child Behavior Checklist (CBCL, Achenbach, 1991).	Ajust intern i extern dels adolescents en les subescales d'ansietat, depressió, aïllament, agressivitat, i conducta delinqüent	Pare i mare
Youth Self-Report" (YSR, Achenbach, 1991)	Ajust intern i extern dels adolescents en les subescales d'ansietat, depressió, aïllament, agressivitat, i conducta delinqüent	alumnes
"Teacher Report Form" (YSR, Achenbach, 1991)	Ajust intern i extern dels adolescents en les subescales d'ansietat, depressió, aïllament, agressivitat, i conducta delinqüent	tutors

Resultats, conclusions i prospectiva.

En primer lloc cal destacar que s'observen considerables diferències entre les opinions proporcionades pels diferents participants, (tutor, pare, mare i fill/a) Així per exemple les correlacions entre la disponibilitat parental difereixen segons qui sigui l'informant. Les respostes dels fills/es correlacionen moderadament amb les de les mares ($r = 0,37$) i amb la dels pares homes ($r = 0,21$). Per la seva banda, les respostes de les mares correlacionen amb més força amb les dels pares homes ($r = 0,51$). Per tant, la visió dels pares homes sobre la

seva disponibilitat parental és molt més semblant a la que tenen les mares que no a la que tenen els seus fills.

La disponibilitat de les mares segons la seva informació correlaciona negativament amb les reaccions emocionals i conductuals insegures dels fills ($r = -.22$), amb els esquemes mentals sobre la relació pares-fills de tipus destructiu ($r = -.38$), i amb la inseguretat emocional ($r = -.36$), però no amb les dimensions de la intel·ligència emocional percebuda. Per la seva banda, la disponibilitat dels pares homes no correlaciona amb cap dimensió d'inseguretat o d'intel·ligència emocional.

La disponibilitat d'ambdós pares, segons els fills, correlaciona amb els esquemes mentals de tipus constructiu ($r = .39$), amb els esquemes mentals de tipus destructiu ($r = -.46$), amb la inseguretat emocional ($r = -.44$), i amb la claredat dels sentiments ($r = -.21$), amb la regulació emocional ($r = .27$) i amb la intel·ligència emocional ($r = .26$), però no amb les reaccions insegures dels fills.

Aquests resultats indiquen que hi ha una relació entre la disponibilitat de les mares i la seguretat que senten els seus fills, però, la disponibilitat dels pares no condiciona de la mateixa manera aquest sentiment de seguretat.

No obstant això, la percepció que tenen els fills de la disponibilitat dels pares (home i dona) sí que està relacionada amb el sentiment de seguretat en la relació amb els seus pares. Tot i no haver relació entre la disponibilitat dels pares (tots dos) amb la intel·ligència emocional dels fills, la percepció que els fills tenen de la disponibilitat dels seus pares, sí es relaciona amb la seva capacitat d'entendre i regular les seves emocions.

El nivell socioeconòmic de les famílies correlaciona amb la disponibilitat parental ($r = 0,31$). Així mateix, l'anàlisi de variància revela que les variables no es veuen afectades pel gènere dels participants, però sí per la seva ètnia d'origen. L'estatus socioeconòmic i l'origen ètnic van ser introduïts en l'anàlisi predictiu, per assegurar que les relacions observades entre les variables no estan afectades per aquestes dues variables demogràfiques.

Per concloure que hi hagi evidència de relació de mediació, s'han de complir les següents tres condicions: (a) ha d'haver una relació estadísticament significativa entre les variables de predicció i les variables predites, (b) ha d'haver una relació estadísticament significativa entre les variables de predicció i la variables mediadores, (c) ha d'haver una relació estadísticament significativa entre les variables mediadores i les variables predites quan totes les variables de mediació s'introdueixen en la mateixa equació de regressió. Aquesta relació ha de suprimir o reduir significativament la relació entre les variables de predicció i les predites.

Referent a la Hipòtesi 1, en relació amb els problemes d'ajust intern, no es compleixen les condicions descrites, de manera que no poden mostrar les relacions de mediació. No obstant això, partint de la base que la inseguretat emocional està composta de tres components: reaccions insegures, esquemes mentals destructius, i esquemes mentals constructius, cal comentar que aquests últims, van predir significativament els problemes d'ajust intern.

Per això, es pot concloure que la Hipòtesi 1 no ha pogut ser confirmada, d'altra banda, s'ha observat que són les reaccions insegures les que exerceixen una funció medidora entre la disponibilitat parental i els problemes d'ajust intern dels adolescents.

Pel que fa a la Hipòtesi 2, en relació als problemes d'ajust extern, tornem a observar que a mesura que es van integrant variables, deixen de complir les condicions esmentades, així que, una altra vegada, veiem que només la inseguretat compleix la segona condició (estar relacionada amb la variable de predicció). Quan la inseguretat s'introdueix en l'equació de regressió, la capacitat de la disponibilitat parental de predir els problemes d'ajust extern desapareix, i és la inseguretat emocional la que prediu els problemes d'ajust extern en aquesta equació ($\beta = -0,38$). Per tant, la inseguretat emocional mostra evidència de jugar un paper de mediació entre la disponibilitat parental (segons la informació de mares i adolescents) i els problemes d'ajust extern dels adolescents.

Les dues hipòtesis plantejades no han pogut ser confirmades totalment. Ni la seguretat emocional ni la intel·ligència emocional han demostrat ser un element mediador entre la disponibilitat parental i l'ajust intern i extern. No obstant això, un tercer element no plantejat en les hipòtesis ha mostrat ser significatiu: la inseguretat (les reaccions insegures).

La percepció que tenen els fills de la disponibilitat dels seus pares (tots dos) està relacionada amb com de segurs es senten els fills en les seves relacions amb els seus pares. A més, encara que no hi ha relació entre la disponibilitat de les mares o els pares amb la intel·ligència emocional dels fills, la percepció que els fills tenen de la disponibilitat dels seus pares també es relaciona amb la seva capacitat d'entendre les seves emocions amb claredat i de regular-les.

Qüestions i consideracions per al debat:

La disponibilitat dels pares condiciona l'ajust intern i extern dels fills.

La manca de correlacions significativa en les variables que hem estudiant, pot ser deguda a la mostra?

Cal dur a terme més investigacions per poder conèixer més a fons quins són els elements que interfereixen en aquesta relació i conèixer millor aquesta àrea d'estudi?.

Bibliografia

- Achenbach, T. M. (1991). *Integrative guide for the 1991 CBCL/4-18, YSR and TRF profiles*. Burlington, VT: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Alegre, A. & Benson, M. (2009). Parenting and Adolescent Adjustment: Mediation via Adolescent Trait Emotional Intelligence. (*In Press*)
- Anderson, G. (2005). Family relations, adjustment and well-being in a longitudinal study of children in care. *Child and Family Social Work, 10*, 43-56.
- Bennett, D. S., Bendersky, M., & Lewis, M. (2005). Antecedents of emotion knowledge: Predictors of individual differences in young children. *Cognition & Emotion, 19*, 375-396.
- Benton, S. A., Robertson, J. M., Tseng, W., Newton, F. B., & Benton, S. L. (2003). Changes in counseling center client problems across 13 years. *Professional Psychology: Research and Practice, 34*, 66-72.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss. (Vol. 3): Loss*. New York: Basic Books.
- Campo, A. T., & Rohner, R. P. (1992). Relationship between perceived parental acceptance-rejection, psychological adjustment and substance abuse. *Child Abuse & Neglect, 16*, 429-440.

- Conger, R. D., Ge, X., Elder, G. H., Lorenz, F. O., & Simons, R. L. (1994). Economic stress, coercive family process, and developmental problems of young adults. *Child Development, 65*, 541-561.
- Crockenberg, S. C., & Leerkes, E. M. (2003). Parental acceptance, postpartum depression, and maternal sensitivity: Mediating and moderating processes. *Journal of Family Psychology, 17*, 80-93
- Cummings, E. M., & Davies P. T. (1995). The Impact of parents on their children: An emotional security perspective. *Annals of Child Development: A Research Annual, 10*, 167-208. Jessica Kingsley Publishers Ltd.
- Davies, P. T., Forman, E. M., Rasi, J. A., & Stevens, K. I. (2002). Assessing children's emotional security in the interparental relationship: The security in the interparental subsystem scales. *Child Development, 73*, 544-562
- Jackson, L. M., Pratt, M. W., Hunsberger, B., & Pancer, S. M. (2005). Optimism as a mediator between perceived parental authoritative and adjustment among adolescents: Finding the sunny side of the street. *Social Development, 14*, 273-304.
- Kessler, R. C. & Walters, E. E. (1998). Epidemiology of DSM-III-R major depression and minor depression among adolescents and young adults in the national comorbidity survey. *Depression and Anxiety, 7*, 3-14.
- Millstein, S. G., & Litt, I. F. (1993). Adolescent health. In S. Feldman. & E. G. R. Elliot (Eds.), *At the threshold: The developing adolescent* (pp. 431-456). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Newcomb, M. D., & Bentler, P. M. (1988). Impact of adolescence drug use and social support on problems of young adults: A longitudinal study. *Journal of Abnormal Psychology, 97*, 64-75.
- Noom, M. J., Dekovi, M. & Meeus W. H. J. (1999). Autonomy, attachment and psychosocial adjustment during adolescence: a double-edged sword?, *Journal of Adolescence, 22*, (6), 771-783.
- Parmar, P., & Rohner, R. P. (2005). Relations among perceived intimate partner acceptance, remembered parental acceptance, and psychological adjustment among young adults in India. *Ethos, 33*, 402-413.
- Pérez. N. y Pellicer, I. (2009) Necesidad de desarrollo emocional en la adolescencia. Comunicació presentada a: "I Jornades de Tutoria a l'ESO al segle XXI" organitzades pel ICE de la Universitat de Barcelona i l'Equip de Pràctica Reflexiva per l'acció Tutorial. 15 i 16 d'Octubre de 2009. Disponible a: http://issuu.com/eprat.ice.ub/docs/necesidad_de_desarrollo_emocional_en_la_adolescenc
- Rockhill, C. M. Greener, S. H. (1999). *Development of the Trait Meta-Mood Scale for elementary school children*. Poster presented at the Biennial Meeting of the Society for Research in Child Development Albuquerque, NM.
- Rohner, R. P. (1990). Handbook for the study of parental acceptance and rejection. (3rd. Ed.) Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Rubin, K. H., Dwyer, K. M., Booth-LaForce, C., Kim, A. H., Burgess, K. B., & Rose-Krasnor, L. (2004). Attachment, friendship, and psychosocial functioning in early adolescence. *Journal of Early Adolescence, 24*, 326-356.
- Straus, M. A., Gelles, R. J. & Steinmetz, S. K. (1980). *Behind closed doors: Violence in the American family*. Garden City, NJ: Doubleday.